

Podsumowanie wyników naborów wniosków do Programu LIFE w roku 2022 oraz naborów w roku 2023, a także dotychczasowe i planowane działania NFOŚiGW w zakresie wsparcia wnioskodawców LIFE

Spis treści:

1. Streszczenie
2. Informacje ogólne o Programie LIFE
3. Wyniki naborów LIFE 2022 i informacja dotycząca zawartych umów
4. Nabory LIFE 2023
 - 4.1. Nabory do KE 2023
 - 4.2. Inkubator wniosków LIFE 2023
 - 4.3. Nabór wniosków o współfinansowanie przedsięwzięć przez NFOŚiGW w 2023 r.
 - 4.4. Współfinansowanie projektów LIFE przez NFOŚiGW w latach 2019-2023
 - 4.5. Porównanie naborów 2023, 2022, 2021
5. Realizacja projektów LIFE w Polsce w latach 2008-2023
 - 5.1. Projekty LIFE dofinansowane przez NFOŚiGW
 - 5.2. Efekty ekologiczne
 - 5.3. Kontrola projektów LIFE
6. Działania Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE w 2023 r.
 - 6.1. Realizacja Projektu Budowania Potencjału LIFE – umowa pomiędzy KE i NFOŚiGW
 - 6.2. Prezentacje na temat Programu LIFE na konferencjach
 - 6.3. Webinaria informacyjno-szkoleniowe organizowane przez KPK LIFE
 - 6.4. Konsultacje wniosków do KE
 - 6.5. Pozostałe aktywności KPK LIFE
 - 6.6. Działania planowane do zrealizowania w 2024 r.

1. Streszczenie

Niniejsza informacja stanowi wypełnienie obowiązku wynikającego z postanowień:

- art. 6 pkt 11 *Porozumienia w sprawie wdrażania Instrumentu Finansowego LIFE+ pomiędzy Ministrem Środowiska a NFOŚiGW z dnia 05.09.2008 r. zmienionego Aneks nr 1 z dnia 07.05.2010 r.*,
- art. 5 pkt 1 *Porozumienia w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE, ustanowionego na lata 2014-2020 z dnia 28.02.2014r.*

- art. 5 pkt 1 *Porozumienia w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania Programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE, ustanowionego na lata 2021-2027 z dnia 15.10.2021r.*

- W naborze wniosków w ramach Programu LIFE przeprowadzonym przez Komisję Europejską w roku 2022 wnioskodawcy z Polski złożyli 29 wniosków. Zakończył się on wyborem w 2023 r. do dofinansowania 7 polskich projektów LIFE, w tym 5 projektów standardowych, 1 projektu strategicznego i 1 projektu dotyczącego innych działań z podprogramu Przejście na czystą energię (CET).

Ponadto KE dofinansowała 19 zagranicznych projektów LIFE (1 strategiczny, 5 standardowych i 13 projektów CET) z udziałem polskich partnerów.

Łączna kwota wsparcia KE dla polskich podmiotów w naborze LIFE 2022 wyniosła 27,4 mln euro co stanowi równowartość ok. 120 mln zł, przy spodziewanym współfinansowaniu przez NFOŚiGW w łącznej wysokości ponad 61 mln zł.

- W naborze wniosków do KE do Programu LIFE w roku 2023 wnioski złożyło 35 wnioskodawców z Polski. Zgodnie z danymi przekazanymi Krajowym Punktem Kontaktowy LIFE przez Komisję Europejską, liczba wniosków złożonych w poszczególnych naborach LIFE prezentuje się następująco:

- 11 wniosków Przyroda i bioróżnorodność (LIFE-2023-SAP-NAT)
- 11 wniosków Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej (LIFE-2023-SAP-CLIMA)
- 7 wniosków Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia (LIFE-2023-SAP-ENV)
- 3 wnioski (jako podmiot koordynujący) Projekty Strategiczne (LIFE-2023-STRAT-two-stage)
- 3 wnioski Pomoc techniczna na przygotowanie projektu strategicznego (LIFE-2023-TA-PP)

W danych nie podano wyników CET

Wyniki wyboru podane będą przez KE wiosną 2024 r. W tym samym roku KE podpisywać będzie umowy na realizację.

- Kolejny nabór wniosków do KE ogłoszony prawdopodobnie będzie w połowie kwietnia 2024 r.
- 01 lutego 2023 r. podpisana została umowa pomiędzy NFOŚiGW a uprawnioną przez Komisję Europejską (KE) European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA) na Budowanie Potencjału Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE w Polsce – Project 101101078 – LIFE21-CAP-PL-CBP 4 LIFE_PL – na kwotę 503.063,00 EUR. Budżet łączny projektu to 529.540,00 EUR, finansowanie na mocy ww. umowy pokrywa 95% kosztów (koszty bezpośrednie oraz wynagrodzenia zespołu projektowego).

Rozliczenie projektu następuje w 3 transzach: zaliczki w kwocie 150.918,90 EUR, wypłaconej w lutym 2023 r.; rozliczenie i zaliczka nr 2 po audycie śródkresowym w listopadzie 2024 r. w kwocie 251.531,50 EUR oraz rozliczenie końcowe w maju 2026 r. w kwocie maksymalnej 100.612,60 EUR.

Umowa z KE umożliwiła Wydziałowi ds. LIFE /KPK LIFE zwiększenie działań na rzecz promocji Programu LIFE w Polsce, zwiększenie dostępności do informacji o Programie LIFE, pomoc udzielaną wnioskodawcom do Programu LIFE, w tym w formie szkoleń, webinarów, spotkań, konsultacji. W konsekwencji działań nastąpiło lepsze przygotowanie wniosków do Programu LIFE.

- W roku 2023 r. kontynuowano program priorytetowy NFOŚiGW Współfinansowanie Programu LIFE, w ramach którego wnioskujący do Programu LIFE (do KE), po otrzymaniu akceptacji przez KE złożonego projektu, mogli wnioskować do NFOŚiGW i otrzymać dofinansowanie projektu ze środków NFOŚiGW, ułatwiające montaż finansowy projektu. Program priorytetowy Współfinansowanie Programu LIFE wdrażany jest zgodnie z Porozumieniem w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE, ustanowionego na lata 2021-2027 zawartym w dniu 15.10.2021 r. pomiędzy Ministrem Klimatu i Środowiska a NFOŚiGW.
- Nabór na dofinansowanie wniosków do KE do Programu LIFE otwarty został 01 czerwca 2023 r. (podstawowy i uzupełniający) i trwa do 20 grudnia 2024 r. W roku 2023 wpłynęły 34 wnioski.
- Nabór pożyczkowy, otwarty 31 stycznia 2022 r., trwa do 27 grudnia 2024 r. W roku 2023 wpłynęło nie wpłynął żaden wniosek.
- Nabór do Inkubatora Wniosków do Programu LIFE otwarty został 03 kwietnia 2023 r. i trwał do 30.06.2023 r. Wpłynęło 17 wniosków.

2. Informacje ogólne o Programie LIFE

Program LIFE jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej, który w całości dedykowany jest zagadnieniom ochrony środowiska, przyrody i klimatu oraz transformacji energetycznej. Zarządzany jest z poziomu Komisji Europejskiej i wdrażany w Europie od 1992 roku.

Celami Programu są:

- wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska,
- realizacja polityki ochrony środowiska,
- identyfikacja i promocja nowych rozwiązań problemów związanych z ochroną środowiska.

Beneficjentem Programu może być każdy podmiot zarejestrowany na terenie Unii Europejskiej. NFOŚiGW włączył się w realizację Instrumentu Finansowego LIFE+ w 2008 r. Na podstawie zawartego porozumienia z Ministrem Środowiska (*Porozumienie w sprawie wdrażania Instrumentu Finansowego LIFE+ pomiędzy Ministrem Środowiska a NFOŚiGW z dnia 5 września 2008 r.*) NFOŚiGW przyjął funkcję Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE+ oraz instytucji współfinansującej projekty LIFE+, zapewniając dofinansowanie przedsięwzięć ze środków krajowych oraz pomoc merytoryczną w przygotowaniu wniosków składanych do KE w ramach Programu LIFE i przez KE ocenianych.

W perspektywie 2007-2013, w ramach Programu LIFE+, dofinansowanie Komisji Europejskiej uzyskało 66 projektów standardowych realizowanych na terenie Polski, o łącznym koszcie całkowitym 618,52 mln zł i dofinansowaniu NFOŚiGW w formie dotacji wynoszącym 259,14 mln zł. Od naboru 2008 r., w którym NFOŚiGW włączył się we wdrażanie LIFE+, Polska pozyskała ze środków LIFE+ 91 % alokacji krajowej tj. 80,7 z 88,3 mln €.

W perspektywie 2014-2020 Polska pozyskała środki w wysokości ok. 75 mln € na realizację 28 dofinansowywanych przez NFOŚiGW krajowych projektów LIFE. Dodatkowo około 3,5 mln euro na realizację współfinansowanych przez NFOŚiGW projektów zagranicznych. Istotne pozyskanie środków nastąpiło w ramach 4 projektów zintegrowanych, na realizację których pozyskano kwotę 40,5 mln euro. Łączny koszt całkowity realizowanych w Polsce i współfinansowanych przez NFOŚiGW krajowych i zagranicznych projektów LIFE wyniósł ok. 544 mln zł.

Kontynuacją Programu LIFE w perspektywie 2021-2027 jest *Program działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE* ustanowiony Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 29 kwietnia 2021 r. Wdrażanie Programu podzielono na dwa okresy rozliczeniowe, w ramach których są przyjmowane tzw. Wieloletnie Programy Prac, definiujące zakres wdrażania LIFE w danym okresie.

W ramach Programu Wieloletniego 2021-2024 Polska do roku 2023 pozyskała środki w wysokości niemal 80,5 mln euro (dofinansowanie przez KE) 17 dofinansowywanych przez NFOŚiGW krajowych projektów LIFE. Dodatkowo około 2,7 mln euro (dofinansowanie przez KE) na realizację współfinansowanych przez NFOŚiGW projektów zagranicznych. Istotne pozyskanie środków nastąpiło w ramach 3 projektów zintegrowanych, na realizację których pozyskano kwotę 46,4 mln euro. Łączny koszt całkowity realizowanych w Polsce i współfinansowanych przez NFOŚiGW krajowych i zagranicznych projektów LIFE wyniósł ok. 596 mln zł.

Korzystając z doświadczeń lat 2008-2020, w dniu 15.10.2021 r. podpisane zostało z Ministrem Klimatu i Środowiska Porozumienie w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania Programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE ustanowionego na lata 2021-2027. Aktualnie obowiązujące Porozumienie określa, m. in. iż: „*Biorąc pod uwagę określony ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, z późn. zm.), cel działania Narodowego Funduszu (w szczególności art. 400b ust. 1) oraz wynikające z art. 400q ust. 2 tej ustawy zalecenie prowadzenia przez Narodowy Fundusz gospodarki finansowej w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną (...)*” do zadań NFOŚiGW należy: „*zapewnienie możliwości ubiegania się o współfinansowanie ze środków krajowych projektów LIFE, które są zgodne z krajowymi dokumentami strategicznymi w obszarze ochrony środowiska i klimatu, na zasadach określonych we właściwym programie priorytetowym Narodowego Funduszu*”.

Na mocy powyższego, Beneficjenci Programu LIFE z Polski mogą uzyskać wsparcie finansowe projektów pochodzące ze środków NFOŚiGW, a Wnioskodawcy do Programu LIFE, wsparcie Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE w zakresie przygotowywania wniosków LIFE. Dzięki wsparciu NFOŚiGW w zakresie przygotowania wniosków LIFE a następnie współfinansowaniu projektów LIFE, polskie podmioty, zarówno publiczne jak i prywatne, pomimo silnej konkurencji ze strony innych państw członkowskich UE, skutecznie pozyskują dotacje LIFE na realizację ambitnych, często bardzo złożonych projektów, przyczyniających się do osiągnięcia celów w zakresie środowiska i klimatu.

3. Wyniki naborów LIFE 2022 i informacja dotycząca zawartych umów

Nabory wniosków do KE o dofinansowanie w 2022 r. były drugimi naborami w ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027. Z opublikowanych w 2023 r. przez Komisję Europejską statystyk naboru LIFE 2022 wynika, że łącznie w naborze 2023 złożonych zostało 29 wniosków z Polski dotyczących projektów standardowych. Ponadto polscy wnioskodawcy uczestniczyli w naborze jako partnerzy projektów zagranicznych.

Udzielone w 2023 roku wsparcie NFOŚiGW obejmuje projekty z naboru 2021 i 2022 r. dofinansowywane przez KE, którym Zarząd NFOŚiGW przyznał dofinansowanie.

Zestawienie przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zestawienie projektów z naboru 2021, 2022. r. dofinansowywanych przez KE i NFOŚiGW w 2023 roku (dla środków KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,70 PLN/EUR)

Lp.	nazwa Wnioskodawcy	tytuł przedsięwzięcia	Rodzaj projektu *	całkowity koszt [PLN]**	kwota dof. ze środków KE [euro]	kwota dof. ze środków KE [PLN]**	kwota dof. ze środków NFOŚiGW [PLN]
NABÓR 2021- LIFE							
1.	Biuro Urządzania Lasów i Geodezji Leśnej	Odtworzenie oraz zachowanie obszarów bagiennych, torfowisk i terenów podmokłych na obszarach Natura 2000 i Zielonej Infrastruktury	IPN	168 934 859	21 566 152	101 360 914	57 846 528
2.	Województwo Wielkopolskie	Wdrażanie Strategii na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040	IPC	84 629 521	10 803 769	50 777 712	28 590 197
3.	Ministerstwo Obrony Narodowej	Wspieranie użytkowników terenów wojskowych w zarządzaniu obszarami Natura 2000	NAT / INF	6 706 891	855 490	4 020 803	2 705 531
4.	INVESTEKO S.A.	Rozwiązanie służące zagospodarowaniu zmieszanych odpadów twardych tworzyw sztucznych przy zastosowaniu podejścia gospodarki o obiegu zamkniętym	ENV/ODP	13 242 889	1 690 579	7 945 721	4 802 463
5.	Politechnika Łódzka	Kompleksowe podnoszenie świadomości i zmiana zachowań dla stworzenia środowiska miasta wolnego od rtęci	ENV / INF	2 242 934	286 332	1 345 760	764 249
RAZEM				275 757 093	35 202 322	165 450 912	94 708 968
NABÓR 2022- LIFE							
6.	Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze	Rozszerzenie zasięgu populacji rysia w północnej Polsce	NAT	17 081 271	2 180 466	10 248 190	6 000 069
RAZEM				17 081 271	2 180 466	10 248 190	6 000 069

Razem Nabór 2021 i Nabór 2022	292 838 364	37 382 788	175 699 102	100 709 037
----------------------------------	-------------	------------	-------------	-------------

Na szczególną uwagę zasługuje dofinansowanie w 2023 r. przez NFOŚiGW dotacją w kwocie blisko 28,6 mln zł strategicznego projektu zintegrowanego pn. „Wdrażanie Strategii na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040”, co pozwoliło pozyskać z Komisji Europejskiej dotację LIFE w kwocie ponad 49 mln zł (10,8 mln euro). Projekt realizowany będzie w latach 2023-2031 przez Województwo Wielkopolskie w konsorcjum z 27 gminami i 3 powiatami z woj. wielkopolskiego oraz miastami: Kalisz, Ostrów Wielkopolski i Konin. Dzięki realizacji projektu, zapewnione zostaną warunki do pełnego i szybkiego wdrożenia Strategii na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040, zakładającej m.in. zaprzestanie wydobywania i radykalne ograniczenie korzystania z paliw kopalnych we wszystkich procesach gospodarczych

W roku 2023 podjęta również została uchwała Zarządu NFOŚiGW o dofinansowaniu projektu Województwa Podkarpackiego „Podkarpackie – Live and Breathe (Podkarpackie – żyj i oddychaj)” na kwotę 38 410 281,00 zł. Umowa jest planowana do zawarcia w 2024 r.

Zestawienie projektów z naboru 2021 oraz naboru 2022 dofinansowywanych przez KE, dla których umowy z NFOŚiGW znajdują się na etapie przygotowania przedstawia tabela 2. Współfinansowanie NFOŚiGW dla tych 3 umów wynosi ponad 49 mln zł. Dodatkowo, grupa projektów z naboru 2022, złożona w formie wniosków o dofinansowanie, podlega obecnie ocenie i zostanie przedstawiona Zarządowi NFOŚiGW w celu podjęcia decyzji o przyznaniu dofinansowania.

Tabela 2. Zestawienie projektów z naboru 2021 oraz z naboru 2022 dla których przygotowywane są umowy o dotację NFOŚiGW (dla środków KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,70 PLN/EUR)

Lp.	Beneficjent	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar priorytetowy	Całkowity koszt [PLN]	Dofinansowanie NFOŚiGW [%]	Środki NFOŚiGW [PLN]
Nabór LIFE 2021						
1	MGGP Aero Sp. Z o.o.	Wykorzystanie teledetekcji do zarządzania błękitno-zieloną infrastrukturą miast w procesie adaptacji do zmian klimatu	CLIM	21 118 170,00	35,00	7 392 229,00
Nabór LIFE 2022						
2	Województwo Podkarpackie	Effective implementation of the Air Quality Plan for the Podkarpackie Voivodeship: Podkarpackie – Live and Breathe – (Podkarpackie – żyj i oddychaj)	IPE	109 743 660,00	35,00	38 410 281,00

3	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	Ponad granicami: ochrona orlika grubodziobego na terenach lęgowych i zimowiskach oraz na trasie migracji	NAT	16 079 631,00	75,00	3 215 924,00
		RAZEM Nabór 2021 i Nabór 2022		146 941 461,00		49 018 434,00

Ponadto, w tabeli 2a przedstawione zostało zestawienie projektów zagranicznych z naboru 2022 r. w których polskie podmioty uzyskały wsparcie KE i które nie wystąpiły o współfinansowanie do NFOŚiGW oraz projekty podprogramu „Przejście na czystą energię” (CET), dofinansowywane przez KE do poziomu 95 % ich kosztów kwalifikowanych.

Tabela 2a. Zestawienie projektów zagranicznych z naboru 2022 r. w których polskie podmioty uzyskały wsparcie KE i które nie wystąpiły o współfinansowanie do NFOŚiGW oraz projekty podprogramu „Przejście na czystą energię” (CET) dofinansowywane przez KE do poziomu 95 % ich kosztów kwalifikowanych (dla środków KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,70 PLN/EUR)

Lp.	Beneficjent (Koordynator/Współbeneficjent)	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar priorytetowy	Środki KE [PLN]
1	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	Produkty zgodne z efektywnością energetyczną 4	CET	274 308,00
2	Krajowa Agencja Poszanowania Energii S.A.	Najpierw podłącz efektywność energetyczną	CET	488 505,00
3	Narodowa Agencja Poszanowania Energii S.A.	Wzmocnienie programów audytów energetycznych w branżach energochłonnych o praktyczne podejście	CET	878 305,00
4	PLZ Spółdzielnia	Koalicje na rzecz wspólnotowej katalizacji energetycznej we wschodniej UE	CET	756 382,00
5	Krajowa Agencja Poszanowania Energii S.A.	Opracowanie metodyk integracji niskoenergetycznych źródeł energii z wysokotemperaturowymi sieciami ciepłowniczymi	CET	808 123,00
6	Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć Energie Cites	Wzmacnianie pozycji młodych ludzi do działań na rzecz społeczności energetyczne	CET	705 353,00
7	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	RePower the Regions: Ambitne i włączające plany dotyczące czystej energii mające na celu ponowne zasilenie regionów objętych sprawiedliwą transformacją	CET	580 276,00
8	Energetyka Ciepła Opolszczyzny S.A.	Wspieranie transformacji energetycznej i dekarbonizacji w sektorze ciepłowniczym	CET	560 118,00

Lp.	Beneficjent (Koordynator/Współbeneficjent)	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar priorytetowy	Środki KE [PLN]
9	KELVIN Sp. Z o.o.		CET	497 152,00
10	Politechnika Opolska		CET	453 677,00
11	Politechnika Śląska		CET	1 074 674,00
12	Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć Energie Cites	Wspieranie szybkiego wdrażania niskogatunkowej energii odnawialnej i ciepła odpadowego na potrzeby lokalnego ogrzewania i chłodzenia	CET	514 485,00
13	Polskie Stowarzyszenie Budownictwa Ekologicznego	Programy szkoleniowe i informacyjne na rzecz rewolucji opartej na wielu poziomach i obiegu zamkniętym	CET	616 304,00
14	Krajowa Agencja Poszanowania Energii S.A.	Dostrajanie instrumentów EPC i SRI w celu wykorzystania pełnego potencjału	CET	686 534,00
15	Politechnika Lubelska		CET	515 975,00
16	Gołąbek Andrzej Józef	Efektywność rolno-spożywcza dzięki nowym środkom audytu energetycznego	CET	1 366 328,00
17	Klaster Spożywczy Południowej Wielkopolski – Stowarzyszenie		CET	504 028,00
18	Mazowiecka Agencja Energetyczna Sp. Z o.o.	Budowanie interwencji w dzielnicach wrażliwych na walkę z ubóstwem energetycznym	CET	1 125 650,00
19	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Marysin Wawerski”		CET	0,00
20	SEC REGION Sp. Z o.o.	Mapowanie niskoenergetycznych źródeł odnawialnych i ciepła odpadowego oraz planowanie inwestycji na rzecz wydajnego ciepłownictwa	CET	0,00
21	Szczecińska Energetyka Ciepła Sp. Z o.o.		CET	0,00

Lp.	Beneficjent (Koordynator/Współbeneficjent)	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar priorytetowy	Środki KE [PLN]
22	InPost Sp. Z o.o.	REZIP – Infrastruktura opakowań o obiegu zamkniętym w UE	ENV	1 933 607,00
23	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Skoordynowany rozwój i wdrażanie najlepszych praktyk w zakresie ograniczania przyłów w regionach północnego Atlantyku, Morza Bałtyckiego i Morza Śródziemnego	NAT	0,00
Razem				14 339 784,00

4. Nabory LIFE 2023

4.1 Nabory do KE 2023

Ogłoszone przez KE nabory LIFE w 2023 roku stanowiły trzecią serię naborów w nowej perspektywie finansowej 2021-2027. W naborach LIFE 2023 roku dla projektów standardowych (SAP) i innych działań (OA) obowiązywał tryb jednoetapowy – składane były pełne wnioski. Dla projektów strategicznych obowiązywał tryb dwuetapowy.

Działalność Krajowego Punktu Konsultacyjnego i wdrażanie programu priorytetowego Współfinansowanie Programu LIFE przełożyła się na dużą aktywizację polskich wnioskodawców LIFE.

Zgodnie z danymi przekazanymi Krajowym Punktem Kontaktowy LIFE przez Komisję Europejską, liczba wniosków złożonych w poszczególnych naborach LIFE prezentuje się następująco:

- Przyroda i bioróżnorodność (LIFE-2023-SAP-NAT) – polscy wnioskodawcy złożyli aż 11 wniosków (jako podmiot koordynujący) na 108 złożonych wniosków z całej Europy. To uplasowało Polskę na drugim miejscu.
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej (LIFE-2023-SAP-CLIMA) – polscy wnioskodawcy złożyli aż 11 wniosków (jako podmiot koordynujący) na 133 złożone wnioski z całej Europy. To uplasowało Polskę na trzecim miejscu (ex aequo z Francją).
- Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia (LIFE-2023-SAP-ENV) – polscy wnioskodawcy złożyli 7 wniosków (jako podmiot koordynujący) na 155 złożonych wniosków z całej Europy. To uplasowało Polskę na czwartym miejscu.
- Projekty Strategiczne (LIFE-2023-STRAT-two-stage) – polscy wnioskodawcy złożyli 3 wnioski (jako podmiot koordynujący) na 19 złożonych wniosków z całej Europy. To uplasowało Polskę na pierwszym miejscu.

- Pomoc techniczna na przygotowanie projektu strategicznego (LIFE-2023-TA-PP) – polscy wnioskodawcy złożyli 3 wnioski (jako podmiot koordynujący) na 12 złożonych wniosków z całej Europy. To uplasowało Polskę na pierwszym miejscu.
- Przejście na czystą energię (LIFE-2023-CET) – Komisja Europejska nie podała ile wniosków złożyli wnioskodawcy z poszczególnych krajów. Złożono łącznie 236 wniosków z całej Europy, do oceny przyjęto 224 wnioski. Znane są natomiast dane dotyczące uczestników (beneficjentów i współbeneficjentów): 1806 uczestników z Europy, z czego z Polski 82 – co plasuje Polskę na 5 miejscu (ex aequo z Francją).

Złożone do KE wnioski na projekty LIFE mają między innymi na celu:

- Chronić europejską przyrodę, powstrzymując i odwracając spadek różnorodności biologicznej;
- Wzmacniać gospodarkę o obiegu zamkniętym dzięki nowym technologiom i rozwiązaniom;
- Chronić i poprawiać środowisko, a co za tym idzie jakość życia ludzi;
- Ograniczać emisję gazów cieplarnianych, zwiększać odporność na zmiany klimatu i świadomość ludzi w zakresie łagodzenia zmiany klimatu;
- Przyspieszyć przejście na czystą energię poprzez większe wykorzystanie rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej.

Wiosną 2024 r. Komisja Europejska poinformuje, które wnioski zyskały największe uznanie niezależnych ekspertów Komisji Europejskiej oraz kwoty dofinansowań. W tym samym roku KE podpisując będzie umowy na realizację oraz rozpoczyna się prace zaplanowane w poszczególnych projektach LIFE, w celu osiągnięcia założonych efektów środowiskowych.

4.2 Inkubator wniosków LIFE

Jednym z działań podjętych przez NFOŚiGW w 2023 r. było uruchomienie w ramach programu priorytetowego Współfinansowanie Programu LIFE kolejnego naboru Inkubatora Wniosków LIFE. Zadaniem Inkubatora Wniosków LIFE było wyjście naprzeciw zidentyfikowanej potrzebie finansowego wsparcia wnioskodawców w przygotowaniu wniosków projektowych do Programu LIFE, które ze względu na zwiększającą się z roku na rok konkurencję, wymagają dużych nakładów pracy i środków.

Nabór został ogłoszony w 03.04.2023 r. i trwał od 11.04.2023 r. do 30.06.2023 r., przy czym:

Etap 1 – wnioski dotyczące trzech podprogramów LIFE: przyrodniczego, środowiskowego i klimatycznego były przyjmowane w terminie do dnia 31.05.2023 r.;

Etap 2 – wnioski dotyczące podprogramu CET (Przejście na czystą energię) były przyjmowane w terminie do dnia 30.06.2023 r.

Łącznie do NFOŚiGW wpłynęło 17 wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć w formie dotacji, spośród których trzy wnioski uzyskały negatywną ocenę formalną, a w przypadku czterech wniosków wnioskodawcy zrezygnowali z przyznanego dofinansowania (przeważnie z uwagi na brak możliwości skutecznego złożenia wniosków LIFE do Komisji Europejskiej).

W rezultacie udzielonych zostało 10 dotacji na przygotowanie wniosków projektowych do Programu LIFE. Do końca 2023 roku zawarto dziewięć umów o dofinansowanie przedsięwzięć w formie dotacji, w tym osiem z wnioskodawcami z naboru 2023 r. (w tym 2 dla wniosków złożonych w ramach Obszaru „Środowisko” (1 NAT, 1 ENV) oraz 6 dla wniosków złożonych w ramach Obszaru „Działania na rzecz klimatu” (5 CLIMA, 1 CET), oraz jedna z wnioskodawcą z naboru 2022 r. (CLIMA) (tabela 3). Łączna kwota przyznanego w 2023 roku dofinansowania (9 umów) wyniosła 631 000 zł. Spośród dwóch pozostałych przyznanych w 2023 r. dotacji, jedna umowa (CET) została zawarta w styczniu 2024 r., a druga, ostatnia umowa jest w trakcie podpisywania (NAT) – te dwie umowy zostaną ujęte w sprawozdaniu za 2024 r.

Tabela 3. Zestawienie wniosków w ramach Inkubatora Wniosków LIFE, na których realizację zawarto umowy o dofinansowanie w formie dotacji ze środków NFOŚiGW w 2023r.

L.p.	Nazwa wnioskodawcy	Nazwa przedsięwzięcia	Kwota przyznanego dofinansowania w PLN
1	Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie (wnioskodawca z naboru 2022 r.)	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn.: GREEN BANK of LIFE - kreowanie innowacyjnych rozwiązań w sektorze bankowości spółdzielczej mających na celu adaptację do zmian klimatu przy ograniczaniu antropogenicznej presji na środowisko na obszarach wsi i małych miast	80 000,00
2	Uniwersytet Gdański	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn.: Różnorodność biologiczna wybrzeża południowego Bałtyku – wdrożenie nowoczesnych metod monitoringu i renaturyzacja siedlisk wydmych	80 000,00
3	Gmina Skawina	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. Kompleksowe i rozproszone rozwiązania zagospodarowania wód jako przykład działania demonstracyjnego adaptacji do zmian klimatu na terenie całej zlewni rzeki Skawinka	80 000,00
4	IOŚ-PIB	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. LIFE ENSPIRE - Badanie nowych scenariuszy stopniowej integracji państw sąsiadujących z systemem EU ETS po 2050	50 000,00
5	Powiat Kłodzko	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. Zintegrowana platforma wczesnego ostrzegania, informowania i alarmowania o zagrożeniach Powiatu Kłodzkiego (LIFE-DKL_PL)	51 000,00
6	MZURI Sp z o.o.	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. Upowszechnienie technologii uprawy pasowej jako metody zapewniającej korzyści dla klimatu oraz dla rolnika	80 000,00
7	Pałucka Drukarnia Opakowań Sp. z o.o.	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. Rozwój i upowszechnienie autorskich systemów ograniczających ślad węglowy w drukarniach opakowań z tworzyw sztucznych	80 000,00

L.p.	Nazwa wnioskodawcy	Nazwa przedsięwzięcia	Kwota przyznanego dofinansowania w PLN
8	Gmina Poddębice	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. Zastosowanie NBS w celu złagodzenia wpływu rolnictwa na zasoby wodne w obliczu zmian klimatu	80 000,00
9	Miasto Piotrków Trybunalski	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. Społeczności Energetyczne w LIFE	50 000,00
W sumie:			631 000,00

4.3 Nabór wniosków o współfinansowanie przedsięwzięć przez NFOŚiGW w 2023 r.

W ramach 4 naborów realizowanych w ramach programu priorytetowego „Współfinansowanie Programu LIFE” w 2023 r. wpłynęły do NFOŚiGW 34 wnioski, z czego:

- 15 wniosków o dotację na łączną kwotę 88 273 tys. zł w ramach kontynuowanego naboru o współfinansowanie projektów LIFE 2022, który zakończył się 29.12.2023 r., w tym:
 - w trybie naboru podstawowego 3 wnioski, w tym: 2 wnioski dotyczące projektów standardowych i 1 wniosek dotyczący projektu strategicznego,
 - w trybie naboru uzupełniającego 12 wniosków, w tym: 11 wniosków dotyczących projektów standardowych i 1 wniosek dotyczący projektu strategicznego;
- 2 wnioski o dotację na łączną kwotę 23 849 tys. zł w ramach naboru o współfinansowanie projektów LIFE 2023, który rozpoczął się 01.06.2023 r. (nabór podstawowy I etap – projekty dotyczące działań standardowych);
- w ramach kontynuowanego naboru dotyczącego pożyczek, który rozpoczął się 31.01.2022 r., nie wpłynął żaden wniosek;
- 17 wniosków o dotację na łączną kwotę 1 124 tys. zł w ramach naboru do Inkubatora wniosków LIFE który trwał od 11.04.2023 r. do 30.06.2023 r.

W marcu 2023 r. wprowadzono zmianę programu priorytetowego, w ramach której m.in.:

- wygaszono część 2) programu priorytetowego, w ramach której nabory zostały zakończone, a wszystkie złożone wnioski zostały rozpatrzone (w 2022 r. zakończono podpisywanie umów);
- poprawiono efektywność Inkubatora wniosków LIFE w oparciu o doświadczenia zdobyte w ramach naboru wniosków w 2022 r.;
- umożliwiono wnioskodawcom składającym aktualizacje wniosków w ramach II etapu naboru podstawowego aktualizację kursu PLN/EUR w celu mitygacji ryzyka kursowego.

Ponadto wprowadzono zmiany we wzorach umów dotacji, przekazania środków i pożyczek stosowanych dla programu priorytetowego w celu dostosowania do zmian we wzorach umów stosowanych w NFOŚiGW, a w przypadku Inkubatora wniosków LIFE także dostosowania wzoru umowy do zmian w programie priorytetowym.

Dokonano również zmian Podręcznika procedur współfinansowania projektów Programu LIFE związanych ze zmianami procedur i procesów oraz zmianami struktury organizacyjnej, jak również mających na celu wprowadzenie uproszczeń, głównie w zakresie rozliczenia finansowego umów.

W 2023 r. podpisano 7 umów dotacji na łączną kwotę 43 706 tys. zł, które dotyczyły współfinansowania przez Narodowy Fundusz projektów LIFE wybranych przez Komisję Europejską w naborze 2021 r. (6 projektów) i naborze 2022 r. (1 projekt).

Zawarte umowy pozwolą na objęcie działaniami ochronnymi 1 gatunku zagrożonego, jak również wykonanie i przetestowanie 11 instalacji innowacyjnych, pilotażowych lub demonstracyjnych oraz dotarcie do 0,6 mln osób z działaniami edukacyjno-promocyjnymi i informacyjnymi.

Dodatkowo Narodowy Fundusz prowadził w 2023 r. nabór wniosków o udzielenie pożyczki na wkład własny i zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć LIFE, jednak nie zawarto żadnych umów.

Za najważniejsze umowy zawarte w 2023 r. należy uznać:

- umowę 1/2023 z Województwem Wielkopolskim na dofinansowanie strategicznego projektu zintegrowanego pn.: „Wdrażanie Strategii na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040” dotacją w kwocie do 28 590 197,00 zł;
- umowę 277/2023 z INVESTEKO S.A. na dofinansowanie projektu pn.: „Rozwiązanie służące zagospodarowaniu zmieszanych odpadów twardych tworzyw sztucznych przy zastosowaniu podejścia gospodarki o obiegu zamkniętym” dotacją w kwocie do 4 802 463,00 zł;
- Umowę 1242/2023 z Zachodniopomorskim Towarzystwem Przyrodniczym na dofinansowanie projektu pn.: „Rozszerzenie zasięgu populacji rysia w północnej Polsce” dotacją w kwocie do 6 000 069,00 zł;

W 2023 r. zamknięto pod względem rzeczowym i ekologicznym 9 umów dotacji na współfinansowanie projektów LIFE, w ramach których wykonano działania ochronne dla 7 gatunków zagrożonych, przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów na pow. 67 990 ha, wykonano i przetestowano 5 instalacji innowacyjnych oraz zrealizowano przedsięwzięcia edukacyjno-promocyjne

i informacyjne o zasięgu 13,5 mln osób. Ponadto zamknięto pod względem rzeczowym 9 umów dotacji w ramach Inkubatora wniosków LIFE.

Stopień wdrażania programu w zakresie budżetu i wskaźników po trzecim roku obowiązywania (po 37,5% okresu wdrażania) należy uznać za bardzo dobry:

- Wykonanie budżetu dotacyjnego: 42%
- Wykonanie budżetu pożyczkowego: 8%
- Wykonanie planowanego wskaźnika ochrony gatunków zagrożonych: 10%
- Wykonanie planowanego wskaźnika ochrony siedlisk: 100%
- Wykonanie planowanego wskaźnika wykonanych/przetestowanych instalacji innowacyjnych, pilotażowych lub demonstracyjnych: 95%
- Wykonanie planowanego wskaźnika zasięgu zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych: 66%.

4.4 Współfinansowanie projektów LIFE przez NFOŚiGW w latach 2019-2023

W zakresie współfinansowania przez NFOŚiGW projektów LIFE w latach 2019-2023 zawarto 31 umów dotacji na łączną kwotę 220 419 665 zł, co pozwoliło polskim beneficjentom pozyskać z Programu LIFE dotacje KE o łącznej wartości 83 215 305 EUR, co stanowi równowartość ok. 370 237 526 mln zł.

NFOŚiGW zawarł również 6 umów pożyczek na zachowanie płynności finansowej projektów LIFE na łączną kwotę 4,35 mln zł.

Ponadto wsparto przygotowanie wniosków do Programu LIFE w ramach Inkubatora wniosków LIFE zawierając 34 umowy dotacji na rzeczywistą kwotę 1,5 mln zł. Wyплаты dofinansowania NFOŚiGW na wsparcie projektów LIFE w latach 2019-2023 w ramach umów zawartych i kontynuowanych z lat poprzednich wyniosły: 75,53 mln zł w ramach 55 umów dotacji na współfinansowanie projektów LIFE, 1,14 mln zł w ramach 33 umów dotacji na przygotowanie wniosków do LIFE oraz 7,82 mln zł w ramach 8 umów pożyczek.

W zakresie współfinansowania przez NFOŚiGW projektów LIFE w latach 2019-2023 uzyskano następujące wartości wskaźników osiągnięcia celu programu priorytetowego:

Wskaźniki planowane do osiągnięcia w ramach umów podpisanych w latach 2019-2023:

- liczba gatunków zagrożonych, dla których wykonano działania ochronne bądź opracowano programy ochrony: 57 szt.;
- powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony 126 791 ha;

- liczba wykonanych/przetestowanych instalacji innowacyjnych, pilotażowych lub demonstracyjnych 21 szt.;
- zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno- promocyjnych oraz informacyjnych 43,8 mln osób.

Wskaźniki osiągnięte w ramach umów zakończonych rzeczowo w latach 2019-2023:

- liczba gatunków zagrożonych, dla których wykonano działania ochronne bądź opracowano programy ochrony: 24 szt.;
- Powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów 128 491 ha;
- liczba wykonanych/przetestowanych instalacji innowacyjnych, pilotażowych lub demonstracyjnych 7 szt.;
- zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych 30,8 mln osób.

4.5 Porównanie naborów 2023, 2022, 2021

Pełnego porównania dla projektów standardowych można dokonać tylko w trzech tematach naborów: Natura, Środowisko i Klimat. Dane dotyczące „Przejścia na czystą energię” nie były udostępniane przez Komisję Europejską.

W zakresie projektów standardowych w naborze 2023 złożono 141 wniosków projektowych, w których biorą udział polskie podmioty, w tym 29 złożonych przez koordynatorów projektów z Polski. W naborze 2022 złożono 192 takich wniosków, w tym 41 przez koordynatorów z Polski, a w 2021 złożono 110 takich wniosków, w tym 42 złożonych przez koordynatorów projektów z Polski.

Zanotowany spadek ilości wniosków w 2023 w porównaniu do 2022 przez polskie podmioty jest ogólną tendencją europejską. W 2023 do Komisji Europejskiej wpłynęło 396 wniosków, choć rok wcześniej było ich 526. Przy okazji należy podkreślić fakt, że dzięki aktywności szkoleniowej prowadzonej przez Krajowy Punkt Kontaktowy LIFE wzrosła świadomość wnioskodawców co wpłynęło na wzrost jakości składanych wniosków oraz eliminację tych pomysłów na projekty, które ze względu na nie spełnianie wymogów po prostu nie były złożone. Potwierdzeniem tego może być udział zakwalifikowanych do dofinansowania przez Komisję Europejską wniosków, w roku 2023 było ich 9, a w roku 2022 było ich 5.

Podsumowując projekty strategiczne Polska utrzymuje czołowe miejsce w ilości złożonych koncepcji.

W naborze 2021 w I etapie złożono - 2 koncepcje projektów strategicznych.

W naborze 2022 - 1 koncepcję projektu strategicznego.

W naborze 2023 - 3 koncepcje projektów strategicznych.

Zestawienie projektów LIFE złożonych do KE w naborze 2023 w poszczególnych podprogramach przedstawiono w Tabeli 4.

Tabela 4. Wnioski projektów standardowych LIFE złożone do KE w naborze 2023 r.

Obszar	Podprogram	Wszystkie kraje członkowskie UE		Polska		
		Liczba wniosków	Wnioskowana kwota dof. KE w Euro	Beneficjenci koordynujący	Wnioskowana kwota dof. KE w Euro	Wnioski zagraniczne
Środowisko	Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia	155	383 902 847	7	16 387 405	18
	Przyroda i różnorodność biologiczna	108	1 420 397 679	11	25 367 952	35
Klimat	Łagodzenie zmian klimatu i przystosowanie się do nich	133	7 030 584 832	11	12 471 604	59
	Przejsięcie na czystą energię	236	393 000 000	9	Brak danych	Brak danych
	SUMA	632	9 227 885 358	38	54 226 961	112

5. Realizacja projektów LIFE w Polsce w latach 2008-2023

5.1 Projekty LIFE dofinansowane przez NFOŚiGW

Od roku 2008, kiedy NFOŚiGW włączył się w realizację Programu LIFE w Polsce jako instytucja współfinansująca, podpisano 137 umów, w tym 114 umów o dofinansowanie w formie dotacji, 22 umowy dofinansowania w formie pożyczki na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięcia oraz 1 umowę dofinansowania w formie pożyczki na zapewnienie wkładu własnego Wnioskodawcy. Większość projektów współfinansowanych przez NFOŚiGW (93) to przedsięwzięcia krajowe – realizowane przez polskich beneficjentów na terenie naszego kraju. Polskie podmioty brały także udział w realizacji projektów zagranicznych (21 przedsięwzięć, 27 umów), koordynowanych przez podmioty z Włoch, Szwecji, Belgii, Litwy, Hiszpanii, Niemiec, Bułgarii, Czech, Francji, Słowacji oraz Finlandii. Zestawienie wszystkich zawartych umów o współfinansowanie projektów LIFE stanowi załącznik 1 do Informacji.

Strukturę zawartych umów oraz dane finansowe przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Zestawienie umów dotacji na współfinansowanie zawartych przez NFOŚiGW od 2008 r. Dla dofinansowania KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,24 PLN/EUR dla lat 2007-2020 oraz 4,70 PLN/EUR dla lat 2021-2027

Instrument Finansowy LIFE+ (perspektywa 2007-2013)					
rodzaj umowy	liczba umów	zakres tematyczny	całkowity koszt [PLN]	kwota dofinansowania ze środków KE [PLN]	kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW [PLN]
Dotacje	38	Przyroda i różnorodność biologiczna	429 686 755	242 699 891	179 217 724
	18	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	121 284 857	59 211 278	49 941 763
	10	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	67 545 757	35 150 016	29 937 379
	66	RAZEM	618 517 369	337 061 185	259 096 866
Program LIFE (perspektywa 2014-2020)					
dotacje	11	Przyroda i różnorodność biologiczna	136 074 050	78 448 645	42 211 099
	4	Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	19 713 327	12 921 482	3 784 073
	8	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	33 016 590	18 779 757	11 313 924
	5	Dostosowanie się do skutków zmian klimatu	42 257 697	21 089 238	12 401 647
	5	Łagodzenie skutków zmiany klimatu	25 917 638	13 838 278	9 130 194
	4	Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu	23 752 065	13 591 426	6 759 186
	7	Projekty zintegrowane	298 512 497	175 616 439	93 264 802
	44	RAZEM	579 243 864	334 279 265	178 864 925
Program LIFE (perspektywa 2021-2027)					
dotacje	1	Zarządzanie w zakresie przyrody	6 706 891	4 020 803	2 705 531
	3	Zarządzanie w zakresie środowiska	3 494 958	2 023 451	1 175 882
	1	Strategiczne projekty przyrodnicze	168 934 859	101 360 914	57 846 528
	1	Strategiczne projekty zintegrowane – działania na rzecz klimatu	84 629 521	50 777 712	28 590 197
	1	Przyroda i różnorodność biologiczna	17 081 271	10 248 190	6 000 069
	2	Środowisko	14 859 713	8 915 815	5 371 543
	1	Zarządzanie w zakresie klimatu	715 124	429 072	250 703
	10	RAZEM	296 422 335	177 829 960	101 967 453
Razem nabory 2008 – 2022					
dotacje	120	-	1 494 183 568	849 170 410	539 928 244

łącznie w perspektywie 2007-2013 i 2014-2020 zawarto 22 umowy dofinansowania w formie pożyczki na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięcia oraz 1 umowę dofinansowania w formie pożyczki na zapewnienie wkładu własnego Wnioskodawcy.

Zestawienie poniżej – tabela nr 6 przedstawia strukturę oraz dane finansowe umów zawartych przez NFOŚiGW na dofinansowanie w formie pożyczki w ramach programu priorytetowego „Współfinansowanie Programu LIFE”.

Tabela 6. Zestawienie umów pożyczek na zachowanie płynności finansowej i na wkład własny zawartych przez NFOŚiGW od 2013 r.

Instrument Finansowy LIFE+ (perspektywa 2007-2013)				
rodzaj umowy	liczba umów	zakres tematyczny	całkowity koszt [PLN]	kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW [PLN]
pożyczki	12	Przyroda i różnorodność biologiczna	13 074 976	13 074 976
	2	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	1 091 956	1 091 956
	3	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	2 656 310	2 656 310
	17	RAZEM	16 823 242	16 823 242
Program LIFE (perspektywa 2014-2020)				
pożyczki	1	Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	4 000 000	4 000 000
	1	Dostosowanie się do skutków zmian klimatu	1 670 775	1 670 775
	1	Łagodzenie skutków zmiany klimatu	529 157	529 157
	3	Przyroda i różnorodność biologiczna	956 760	956 760
	6	RAZEM	7 156 692	7 156 692
pożyczki	23	ŁĄCZNIE	23 979 934	23 979 934

Dla projektów LIFE realizowanych w perspektywie 2021-2027 Beneficjenci, którzy mają dofinansowanie ze środków NFOŚiGW w formie dotacji, nie wnioskowali dotąd o dofinansowanie ze środków NFOŚiGW w formie pożyczki. Jednak instrument ten cieszy się także dużym zainteresowaniem, zwłaszcza podmiotów sektora prywatnego oraz uczelni. 2 umowy pożyczki zawarte w 2021 oraz 3 umowy pożyczki zawarte w 2022 roku dotyczyły projektów z perspektywy 2014-2020.

W roku 2023 udzielano odpowiedzi na wiele zapytań, ale nie zawarto umów pożyczki, co może wynikać z cyklu realizacji projektu LIFE, ponieważ zwykle dofinansowanie w formie pożyczki na zachowanie płynności finansowej staje się konieczne na etapie oczekiwania na płatność śródkresową lub płatność końcową z KE.

5.2 Efekty ekologiczne

Dla projektów zaakceptowanych przez Komisję Europejską w naborze 2021 zestawiono informację o planowanych efektach ekologicznych na etapie zawarcia umowy dotacyjnej w roku 2023 (Załącznik nr 2).

Przygotowano ją na podstawie systemów informatycznych Narodowego Funduszu. Dane w niej zawarte obejmują planowane efekty ekologiczne oraz efekty rzeczowe, które są częścią zapisów umów dotacyjnych zawartych pomiędzy NFOŚiGW a Beneficjentami. Obejmują one dane dotyczące 6 umów z naboru 2021 oraz naboru 2022, które zostały zawarte do końca 2023 r.

W przyszłości informacje o planowanych, jak i o osiągniętych efektach ekologicznych, będą przygotowywane z wykorzystaniem informacji uzyskanych od Komisji Europejskiej (CINEA), pod warunkiem udostępnienia takich danych przez KE (CINEA).

5.3 Kontrola projektów LIFE

Umowy na współfinansowanie projektów LIFE+/LIFE podlegają przynajmniej jednokrotnej kontroli w okresie realizacji projektu. Z uwagi na długi czas trwania jak i w zależności od charakteru i zakresu realizowanych przez beneficjentów działań, dla niektórych umów realizowane są też kontrole przed zamknięciem, a także w okresie trwałości przedsięwzięcia. Dodatkowo dla niektórych projektów, których okres realizacji został za zgodą KE wydłużony, co skutkuje zmianami umowy z NFOŚiGW w zakresie terminów realizacji i osiągnięcia efektów (rzeczowego i ekologicznego) przeprowadza się też kontrole doraźne.

W 2023 roku skontrolowanych zostało łącznie siedem przedsięwzięć. Warto podkreślić, że tylko dwóch kontrolowanych Beneficjentów otrzymało zalecenia pokontrolne, które zostały zrealizowane.

Zestawienie kontrolowanych w 2023r. umów przedstawiono w tabeli nr 7 poniżej.

Tabela nr 7. Zestawienie umów, których kontrolę przeprowadzono w 2023 r.

Lp.	Numer umowy	Nazwa przedsięwzięcia	Beneficjent	Zalecenia pokontrolne	Realizacja zaleceń
1	232/2018	Renaturyzacja śródlądowej delty rzeki Nidy	Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych	Tak	Tak*
2	32/2018	Ochrona siedlisk ptaków wodno-błotnych w Dolinie Górnej Wisły	RDOŚ Katowice	Nie	Nd
3	113/2020	Instalacja demonstracyjna do rozdziálu mieszanin odpadów czynników chłodniczych	PROZON Fundacja Ochrony Klimatu	Tak	Tak**
4	555/2021	Skuteczne ściganie przestępstw przeciwko dzikiej przyrodzie w Europie.	Fundacja WWF Polska	Nie	Nd

5	2063/2020	<i>Zielone doliny- łączenie ochrony siedlisk przyrodniczych z długoterminowym zarządzaniem biomasą i współpracą wielu interesariuszy</i>	Klub Przyrodników	Nie	Nd
6.	78/2020	<i>Innowacyjna technologia oparta na zastosowaniu mokradeł przeznaczonych do uzdatniania wody zanieczyszczonej pestycydami</i>	Gmina Miasto Jaworzno	Nie	Nd
7.	165/2021	<i>Ocena długoterminowego wpływu europejskiego systemu handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS) na zeroemisyjną gospodarkę do 2050 r.</i>	IOŚ-PIB	Nie	Nd

* Zalecenia dotyczące umowy 232/2018 wydane dla Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych dotyczyły aktualizacji harmonogramu rzeczowo-finansowego.

** Zalecenia dotyczące umowy 113/2020 wydane dla PROZON Fundacji Ochrony Klimatu dotyczyły uzyskania stanowiska KE w zakresie wydłużenia terminu zakończenia realizacji oraz uzyskania stanowiska NFOŚiGW w zakresie wprowadzenia analogicznych zmian w umowie z NFOŚiGW.

Zalecenia pokontrolne dla obu ww umów zostały zrealizowane.

6. Działania Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE w 2023 r.

6.1 Realizacja Projektu Budowania Potencjału LIFE – umowa pomiędzy KE i NFOŚiGW

W związku z podpisaniem umowy pomiędzy NFOŚiGW a European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA) na Budowanie Potencjału Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE w Polsce – Project 101101078 – LIFE21-CAP-PL-CBP 4 LIFE_PL – na kwotę 503.063,00 EUR. Budżet łączny projektu to 529.540,00 EUR. Zwiększony został działania informacyjno-szkoleniowe Wydziału ds. LIFE / KPK LIFE na rzecz promocji Programu LIFE w Polsce, także dostępność do informacji o Programie LIFE, pomoc udzielana wnioskodawcom do Programu LIFE, w tym w formie szkoleń, webinarów, spotkań, konsultacji.

Po 9 miesiącach realizacji Projektu, 15 listopada 2023r. odbyło się spotkanie z Monitorem Projektu z ramienia Komisji Europejskiej. Na spotkaniu omówione zostały:

1. Postępy we wdrażaniu działań projektu;
2. System zarządzania projektem, tzn. kto jest obecnie zatrudniony w projekcie i w jakim wymiarze.
3. Omówienie problemów związanych z realizacją, z niedoszacowaniem niektórych zadań i wynikającymi koniecznymi zmianami w harmonogramie realizacji;
4. Omówienie przyszłych efektów projektu;
5. Zagadnienia finansowe wdrażania projektu, odstępstwa od zaplanowanego budżetu ewentualne konieczności przesunięć w budżecie;
6. System księgowy;
7. System rejestracji czasu pracy;
8. Zasady stosowane przy zamówieniach publicznych;
9. Archiwizacja dokumentacji;

Monitor zapoznała zespół realizujący umowę z najważniejszymi zasad administracyjno-finansowymi projektów LIFE i ostatnimi zmianami KE w tym zakresie, które implikują zmianę sposobu archiwizacji niektórych dokumentów z realizacji umowy.

Podsumowując spotkanie, Monitor poinformowała, iż według Komisji Europejskiej, projekt jest prawidłowo realizowany i dobrze zarządzany, a proponowane korekty w harmonogramie i zasadach realizacji zostały zaakceptowane.

Pierwszy raport z realizacji Projektu należy przygotować do końca września 2024 r..

Kolejna wizyta Monitora Kolejne zakładana jest w formie stacjonarnej w trzecim kwartale 2024 roku.

6.2 Prezentacje na temat Programu LIFE na konferencjach

W 2023 roku przedstawiciele KPK LIFE przygotowali i zaprezentowali informacje na 15 konferencjach i spotkaniach organizowanych przez inne podmioty lub we współpracy z NFOŚiGW. W tabeli nr 8 przedstawiono zestawienie wspomnianych wydarzeń z 2023 roku.

Tabela 8. Zestawienie wydarzeń podczas których prezentowano Program LIFE w 2023 r.

Lp.	Data	Miejscowość	Nazwa wydarzenia
1	04.01.2023	Rzeszów	Prezentacja LIFE na spotkaniu Samorządów Województwa Podkarpackiego w sprawie uczestnictwa w projekcie zintegrowanym LIFE IP – Skuteczne wdrożenie programu ochrony powietrza dla województwa podkarpackiego z uwzględnieniem problemu ubóstwa energetycznego: „Podkarpackie – żyj i oddychaj”
2	02.02.2023	on-line	Webinarium informacyjne na temat naboru do Sieci Planowania Działań URBACT IV oraz wsparcia miast z poziomu europejskiego
3	02.02.2023	on-line	Dzień informacyjny URBACT
4	09.03.2023	on-line	Konferencja „Finansowanie ochrony środowiska ze środków UE”
5	30.03.2023	Warszawa	Krajowy Dzień Informacyjny Cykularna Biogospodarka Finansowanie Badań I Innowacji – NCBR
6	20.04.2023	on-line	Dzień Informacyjny LIFE
7	02.06.2023	Gdańsk	Blue Economy Baltic Forum
8	13.06.2023	Poznań	Konwent Marszałków Województw RP
9	20.06.2023	Poznań	III edycja Innovatorium Łukasiewicza
10	27.06.2023	Warszawa	"Projekty LIFE chronią klimat i środowisko: Zrównoważone inicjatywy dla lepszej przyszłości" Spotkanie dla beneficjentów projektów LIFE w Polsce w IOŚ, organizator: LIFE VII EW 2050
11	09-10.10.2023	Smardzewice	Drugie Spotkanie Zlewniowe Interesariuszy projektu zintegrowanego LIFE Pilica

12	10.10.2023	Warszawa	Spotkanie w MKiŚ – kontrola ETO
13	11.10.2023	Poznań	Konferencja pt. „Dotacje na innowacje dla Twojej firmy. Krajowe i międzynarodowe źródła wsparcia”
14	24.10.2023	Warszawa	Konferencja UMWM wniosku strategicznego projektu zintegrowanego LIFE pn. „GO MAZOVIA LIFE PL
15	24-25.10.2023	Poznań	Partnerska Inicjatywa Miast – PIM Alumni organizator: MFIPR, World Bank

6.3 Webinaria informacyjno-szkoleniowe organizowane przez KPK LIFE

W trakcie trwania naboru LIFE oraz naboru wniosków o współfinansowanie, NFOŚiGW podjął odpowiednie działania w celu pomocy polskim wnioskodawcom w ubieganiu się o dofinansowanie ze środków UE. W 2023 r. odbyło się 9 webinarium dla wszystkich podprogramów LIFE. Łącznie uczestniczyły w nich 447 osoby. Wśród prezentujących gości byli obecni przedstawiciele KE/CINEA oraz polscy i zagraniczni beneficjenci Programu LIFE, którzy prezentowali realizowane przez siebie projekty. Ponadto, przeprowadzono 2-dniowe szkolenie on-line dla przedstawicieli Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich, w których wzięło udział 219 uczestników. Nagrania z wybranych webinarium zostały udostępnione na kanale YouTube NFOŚiGW. Zestawienie przeprowadzonych webinarium zostało zaprezentowane w tabeli nr 9.

Tabela nr 9. Zestawienie webinarium zorganizowanych w roku 2023

Lp.	Termin	Tytuł webinarium
1	16.03.2023	LIFE w biznesie - Close2Market (C2M)
2	21 i 23.03.2023	Szkolenie dla przedstawicieli Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich
3	27.04.2023	Inkubator wniosków LIFE 2022 (cz. 1)
4	11.05.2023	Webinarium z pisanie wniosków – podprogram Przyroda i różnorodność biologiczna
5	17.05.2023	Webinarium z pisanie wniosków – podprogram Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia
6	18.05.2023	Inkubator wniosków LIFE 2022 (cz. 2)
7	25.05.2023	Webinarium z pisanie wniosków – podprogram Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie do niej
8	30.05.2023	Webinarium z pisanie wniosków – podprogram Przejście na czystą energię
9	07.06.2023	Inkubator wniosków LIFE 2022 (cz. 3)

6.4 Konsultacje wniosków

KPK LIFE konsultował również wnioski przygotowywane do LIFE w ramach naboru 2023. W roku 2023 przeprowadzono konsultacje łącznie 94 wniosków i koncepcji projektów LIFE, w tym dotyczących obszaru:

- Przyroda i różnorodność biologiczna (NAT) - 16
- Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia (ENV) - 32
- Łagodzenie zmiany klimatu i dostosowanie się do niej (CLIMA) - 25
- Przejście na czystą energię (CET) - 18
- oraz 3 koncepcji projektów zintegrowanych.

W konsultacje zaangażowanych było merytorycznie 5 pracowników, w tym 1 administracyjnie.

Duża część zapytań natury ogólnej obsługiwana była również na bieżąco poprzez adresy e-mail EkonsultantLIFE@nfosigw.gov.pl i life@nfosigw.gov.pl, a także telefonicznie.

6.5 Pozostałe aktywności KPK LIFE

Realizowane były następujące działania:

- odbyło się 1 spotkanie powołanej przy MKiŚ grupy roboczej obejmującej obszar Przyrody. Celem spotkania było zebranie osób z różnych podmiotów zainteresowanych tematyką: Strategią bioróżnorodności 2030; gatunkami inwazyjnymi; siedliskami i roślinami, ptakami oraz pozostałymi zwierzętami, a oczekiwanym efektem było wypracowanie koncepcji projektów LIFE oraz zainicjowanie współpracy pomiędzy zainteresowanymi podmiotami, prowadzącą do utworzenia konsorcjów, które będą wspólnie przygotowywać i realizować projekty LIFE,
- prowadzenie strony internetowej - <https://www.gov.pl/web/nfosigw/program-life>,
- tłumaczenie Wytycznych KE dla Wnioskodawców LIFE, określających wymogi zgodnie z którymi przygotowywane są wnioski składane w naborach LIFE (Wytyczne dla podprogramu "Przyroda i różnorodność biologiczna", Wytyczne dla podprogramu "Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia", Wytyczne dla podprogramu "Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej", Wytyczne dla podprogramu "Przejście na czystą energię"),
- udział 3 przedstawicieli KPK LIFE w warsztatach zorganizowanych w Brukseli przez KE dla Krajowych Punktów Kontaktowych "NCP Training" 28-29 marca 2023 r.,
- udział w wydarzeniu KE zorganizowanym dla wnioskodawców naboru 2023 - Dni Informacyjne LIFE 25-26.04.2023 r. i 1.06.2023 r.
- udział w wydarzeniu KE dla beneficjentów naboru 2022 "Welcome Meeting" 7-8.03.2023 r. (projekty strategiczne LIFE), 4-5.10.2023 r., 10-11.10.2023 r., 24.10.2023 r. (projekty standardowe LIFE),

- 13-14 czerwca 2023 r. w Estonii odbyło się spotkanie Krajowych Punktów Kontaktowych Programu LIFE w którym uczestniczyło 2 przedstawicieli KPK LIFE z Polski. Podczas spotkania przedstawiciele państw członkowskich podzielili się swoimi doświadczeniami z pracy jako KPK, a także wymienili uwagi i spostrzeżenia odnośnie dalszej współpracy,
- monitoring rozpowszechniania w mediach informacji o Programie LIFE: według prowadzonego monitoringu prasy w roku 2023 ukazało się 5968 artykułów/publikacji/wzmianek/wpisów w mediach społecznościowych o Programie. Również na stronie Programu LIFE, w aktualnościach LIFE, ukazało się 53 przygotowanych przez Wydział LIFE publikacji. Najistotniejsze z nich publikowane były również na głównej stronie NFOŚiGW,
- dystrybucja książki Polskie projekty LIFE (wersja drukowana) w trakcie indywidualnych spotkań z Beneficjentami i Wnioskodawcami,
- dystrybucja materiałów promocyjnych wśród pracowników NFOŚiGW wspierających Program LIFE i jego działalność promocyjną, wolontariuszów, praktykantów oraz na i konferencjach.

6.6 Działania planowane do zrealizowania w 2024 r.:

Do najważniejszych zaplanowanych do realizacji działań w roku 2024, w tym wynikających z realizacji umowy z KE dotyczącej projektu Budowanie potencjału Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE należą:

- organizacja konferencji o finansowaniu projektów środowiskowych z Programów UE,
- przeprowadzenie szkoleń dla PIFE o programie LIFE,
- warsztaty dla wnioskodawców składające się z części teoretycznej i praktycznej, którego głównym tematem będzie szkolenie umiejętności z pisania wniosków,
- konsultowanie wniosków do Programu LIFE, pełnych wniosków oraz koncepcji projektów zintegrowanych w naborze dwuetapowym,
- organizacja trzech webinarów skierowanych do konkretnych grup odbiorców i potencjalnych wnioskodawców,
- organizacja dwóch Dni Informacyjnych LIFE, wydarzenia prowadzone w trybie online i stacjonarnym,
- tłumaczenie zaproszeń do składania wniosków LIFE 2024 dla wnioskodawców,
- przygotowanie polskiej wersji językowej odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania,
- wdrożenie Inkubatora wniosków LIFE 2024,
- uczestnictwo w konferencjach/seminariach/spotkaniach, podczas których promowany będzie Program LIFE, zarówno online jak i stacjonarnie,
- prowadzenie strony internetowej <https://www.gov.pl/web/nfosigw/program-life>
- prowadzenie kanału branżowego na LinkedIn promującego działania Programu LIFE,

- przygotowanie analizy potrzeb i możliwości dotarcia do jak największej liczby potencjalnych wnioskodawców poprzez badanie najbardziej perspektywicznej tematyki LIFE,
- przygotowanie czterech artykułów związanych z tematyką Programu LIFE,
- monitoring rozpowszechniania w mediach informacji o Programie LIFE,
- przygotowanie filmów promujących zrealizowane projekty w ramach programu,
- przygotowanie podcastów będących kompendium wiedzy dla wnioskodawców,
- organizacja szkolenia dla pracowników KPK w celu podnoszenia kwalifikacji,
- przygotowanie Raportu dla Komisji Europejskiej ze zrealizowanych działań;

Załączniki:

1. Zestawienie dofinansowywanych przez NFOŚiGW projektów LIFE od 2008 roku.
2. Zestawienie planowanych efektów ekologicznych z umów zawartych w roku 2023 na współfinansowanie przez NFOŚiGW projektów z naboru 2021 i 2022.

